

Baltalıkların Oluşumu ve Baltalıkların Koruya Dönüştürülmesinin Sosyoekonomik Boyutu (İstanbul Örneği)

Sultan Bekiroğlu^{1*}, Eyüp Atıcı², Gülçin Özkul Özer³, Saliha Yadigar⁴, Bahaeddin Uslu⁵

¹ İ.Ü. Orman Fakültesi, Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı, 34473, İstanbul, Türkiye

² İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman Hasılatı ve Biyometri Anabilim Dalı, 34473, İstanbul, Türkiye

³ Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

⁴ İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü, Ağaçlandırma Şube Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

⁵ Serbest Avukat ve Orman Mühendisi, İstanbul, Türkiye

*Tel: +90 212 226 11 00/25313, E-Posta: sulbekir@istanbul.edu.tr

Kısa Özet

Bu çalışmada İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'ndeki baltalık ormanların koruya dönüştürülmesinin sosyoekonomik boyutu incelenmiş ve tarihsel süreçte baltalıkların oluşumu ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Araştırma materyali konuyla ilgili literatür ile anketlerden sağlanan verilerdir. Anket verileri 2003 yılında 203 orman köylüsü ile yapılan görüşmelerden sağlanmıştır. Araştırmada betimsel ve ilişki analiz teknikleri kullanılmış ve bu analizlerde anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. Orman köylülerinin demografik, sosyoekonomik ve çevre-orman ilişkilerine ait özellikleri betimsel analiz tekniklerinden frekans ve yüzde değerleri ile belirlenmiş; orman köylülerinin "baltalık ormanların sürdürülmesini isteme eğilimi" ile diğer sosyoekonomik özellikler arasında ilişki olup olmadığı ki-kare bağımsızlık testleri ile saptanmıştır. Sonuç olarak bölgedeki tüm baltalıkların koruya dönüştürülmesi durumunda orman köylülerinin gelirlerinde azalma ve buna karşılık yakacak harcamalarında yükselme olasılığının bulunduğu, bu nedenle gelecek dönemde izinsiz ağaç kesimi ve hayvan otlatma gibi orman suçlarında artış beklenmesi gerektiği tahmin edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baltalık, koruya tahvil, orman köylüsü, betimsel analiz, ilişki analizi.

The Origins of Coppice Forests and the Socio-Economic Dimension of Conversion of Coppice Forests to High Forests (Istanbul Case)

Abstract

We investigated the socio-economic dimensions of converting of coppice forests to high forests in Istanbul Forest District Directorate. We explained the occurrence of coppice forests in historical process. We focused on the factors affecting continuation of coppice forests and identified socio-economic structures of forest villager. As material we used the related literature and survey data. Surveys were conducted in 2003 with 203 forest villagers. As research methods we used descriptive analysis and relationship analysis and as significance level accepted 5%. We determined demographic and socio-economic and environmental characteristics of forest villagers using frequencies and percentage techniques. Furthermore we tested whether there is relationship

between socio-economic variables with chi square independence test. In this context the overall conversion of coppice forests to high forests could lead to loss income of forest villagers, increase of forest crimes such as unauthorized logging and unauthorized grazing in the long run.

Keywords: Coppice forests, conversion to high forest, forest villager, descriptive analysis, relationship analysis.

1. Giriş

Ormanın insana sağladığı olanaklar iki başlıkta toplanabilir: 1) Ekonomik olanaklar, 2) Ekolojik olanaklar. Ormanın sağladığı ekonomik olanaklar başlıca materyal arz etme, işleme vb.; ekolojik olanaklar ise biyolojik çeşitliliği sürdürme, içme suyu rejimini düzenleme, erozyonu önleme vb. olarak belirtilebilir (Kula, 1997; Geray, 2002). Sahip olunan ekonomik, sosyal, kültürel ve felsefi değerler bütününe göre değişiyor olsa da, genel olarak insan topluluklarının ormanların sağladığı ekonomik olanaklarla ekolojik olanaklardan çok daha önce ilgilenmeye başladığı ve bu olanakları fizyolojik gereksinimleri için kullandıkları söylenebilir (Bekiroğlu, 2006; Geray, 2007). Ekonomik olanaklar çerçevesinde ormanlardan çok sayıda ürün talep edilmektedir. Bu ürünler içinde en çok talep edilen ürünün “odun” olduğu görülmektedir. Bunun nedeni odunun insanın en önemli fizyolojik ihtiyaçlarını (ısınma-ısıtma-araç/gereç yapımı) karşılaması, kolay ulaşılabilir ve üretilebilir olması, ayrıca odunu ikame eden ürünlerin geç keşfedilmesi ve üretimlerinin pahalı olmasıdır. Bu durum ormanın, dolayısıyla odunun uygarlıkların doğuşunda ve yükselişindeki anahtar rolünü açıklamaktadır (Yiğitoğlu, 1941; Geray, 1989; Erdönmez ve ark., 2010). Önceleri odun, doğada var olan ormanlardan sömürü işletmeciliği benimsenmek suretiyle gelişi güzel, aşırı ve plansız bir şekilde elde edilmiştir. Bu faydalanma şeklinin orman kaynaklarına zarar verdiği anlaşılmaya üzerine planlı orman işletmeciliğine geçilmiştir (Fırat 1971; Eraslan ve Şad, 1993). Planlı orman işletmeciliğinin günümüz orman işletmelerinin tamamında uygulandığı söylenemez. İnsan planlı ya da plansız faydalandığı ormanları gençleştirme şekline göre; kuru, baltalık ve korulu-baltalık olmak üzere üç farklı biçimde düzenlendiği bilinmektedir (Fırat 1971; Eraslan, 1982; Kalıpsız, 1982; Odabaşı ve ark., 2004). Kuru ormanları, kesilen meşçere yerine gençliğin tohumdan getirilmesi ile; baltalık ormanlar, sürgün verme yeteneğindeki ağaçlardan oluşan meşçerenin kesilmesi ile yeni gençliğin orman alanında bırakılan ağaçların kök-gövde sürgünlerinden (vejetatif olarak) elde edilmesi suretiyle

oluşturulmuştur. Korulu baltalıklar ise, her iki orman işletme şeklinin aynı alan üzerinde uygulanması sonucu ortaya çıkmıştır (Eraslan ve Şad, 1993).

Nüfusun hızla çoğalması, sosyoekonomik ve teknik gelişmeler insan ihtiyaçlarını sürekli artırmaktadır. İnsanın ihtiyaçlarını sürekli olarak en kısa sürede ve en yüksek düzeyde tatmin etme arzusu bulunmaktadır (Miraboğlu, 1983; Geray, 1998;). Bu arzu kuru, baltalık ve korulu-baltalık orman işletme şekillerini yarattıkları fayda bakımından birbiri kıyaslanmasına yol açmıştır. Araştırmaların çoğu baltalıkların doğaya uygun olmadığını ve verim düzeyinin kuru ve korulu baltalıklardan daha düşük olduğunu belirtilmektedir (Odabaşı, 1976; Saatçioğlu, 1979; Kalıpsız, 1982). Bu olumsuzluklara rağmen baltalık orman işletmeleri odun ve odun kömürü talebinin sürekli artması, bu talebin çok kısa sürede karşılanması gibi nedenlerle çok uzun süre devam ettirilmiştir. Bununla birlikte baltalıkların bilimsel esaslara uygun işletilmesi halinde orman köylüleri için sürekli ve yeterli enerji anlamına geldiğini, ekolojik açıdan toprak, su verimi, orman çeşitliliği ve toprak florası bakımından olumlu özelliklere sahip bulunduğunu belirten araştırmacılar da bulunmaktadır (Kalıpsız, 1982; Harmer, 1995; Geray, 2007; Çağlar, 2007; Vacik ve ark., 2009).

Günümüz toplumlarının orman kaynaklarının geleneksel üretim şekillerini sorgulama ve değiştirme eğilimine sahip olduğu görülmektedir. Ancak geleneksel üretim tekniklerinin her zaman modern üretim tekniklerinden kötü olmadığı, hatta bazılarının daha iyi olduğu bilinmektedir. Bu nedenle bir kaynağın üretime tahsisinde veya süregelen üretim biçimini değiştirme sırasında kararların bilimsel ve ekonomik olarak rasyonel alınması gerekir. Bu nedenle baltalıkları koruya dönüştürme sürecinde öncelikle baltalıkların ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutunun araştırılması, ardından ortaya çıkan bilimsel bulgulara göre kararın alınması gereklidir.

Yapılan bilimsel çalışmalar baltalıkların koruya dönüştürülmesi sırasında bazı temel esaslara uyulması gerektiğini göstermiştir. Bu esaslar şöyle sıralanabilir: 1-Koruya dönüşen baltalıklar ülke ekonomisinin gelecekteki orman ürünleri talebini rasyonel olarak karşılamalıdır, 2-Baltalıkların koruya

dönüştürülmesinin orman köylüleri üzerindeki etkileri saptanmalı ve olumsuz etkiler söz konusu ise onları giderecek alternatifler geliştirilmelidir, 3-Koruya dönüştürülen baltalık alanlarda verim gücünü değer, kalite ve kantite itibarıyla devamlı olarak en yüksek düzede tutan meşcereler kurulmalıdır, 4-Koruya dönüştürülen baltalık alanlarda orman zararlılarına ve yangına karşı dayanıklı meşçere kuruluşları oluşturulmalıdır (Fırat, 1971; Odabaşı, 1976; Geray, 2007; Çağlar, 2007; Atmış ve Günşen, 2009; Yeşildağ ve Tolunay, 2012). Bu esaslar incelendiğinde koruya dönüştürme sürecinin kapsamlı ve karmaşık (teknik, idari, sosyal, ekonomik, ve ekolojik boyutlara sahip olması nedeniyle) bir süreç olduğunu göstermektedir.

Bilindiği üzere ormancılıkta alınan kararların etkilerinin karmaşık, sonuçlarının ise çok geç ortaya çıkması, orman yöneticilerini kararlarının isabet derecesini yüksek olacak şekilde davranmaya zorlamaktadır. Bu açıdan incelendiğinde baltalıkların koruya dönüştürülmesi sürecinin biyolojik, teknik, sosyoekonomik boyutlarının bulunduğu, bu süreçten başta orman köylüsü olmak üzere pek çok toplum kesiminin doğrudan ve dolaylı olarak etkilendiği görülecektir. Bu nedenle baltalıkların koruya dönüştürülmesi sürecini başlatmaya karar vermeden önce bu sürecin bütün boyutlarının araştırılması ve sonuçlarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu gerekçeye dayanarak bu araştırma ile 2003 yılında İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nde baltalıkları koruya dönüştürme sürecinden doğrudan etkilenen ilgi gruplarından biri olan orman köylülerinin demografik, sosyoekonomik ve çevre-orman ilişkilerine ait özelliklerini belirlemek ve orman köylülerinin baltalıkları koruya dönüştürme eylemini onaylama eğilimi ile hangi sosyoekonomik ve çevre-orman ilişkilerine ait özelliklerin ilişkili olduğunu açıklamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2003 yılında yapılan 203 anket formuna ait veriler araştırmada ana materyal olarak kullanılmış, istatistiksel değerlendirmelerde betimsel ve ilişki analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

1.1. Baltalık ve koru kavramları

Baltalık ormanlar, traşlama kesildiğinde kök-kütük-gövde sürgünleri veren çok sayıdaki geniş yapraklı ağaç türleri ile az sayıdaki bazı iğne yapraklı ağaç türlerinin yer aldığı ormanlarda insan tarafından sonradan oluşturulmuş ormanlardır (Odabaşı, 1976; Saatçioğlu,

1979; Asan, 1999). Baltalığı oluşturan sürgünler kütük, kök ve gövde sürgünleridir, bu nedenle baltalık ormanlarına aynı zamanda "sürgün ormanları" da denilmektedir.

Koru ormanlarda yeni gençlik tohumdan, baltalık ormanlarda sürgünden, korulu baltalık ormanlarda ise hem tohumdan hem de sürgünden gelmektedir (Fırat, 1971; Saatçioğlu, 1979; Odabaşı ve ark., 2007). Baltalık orman işletmeleri gençleştirme esasına göre "baltalık ve korulu-baltalık işletmelerinin" (Eraslan, 1982; Eraslan ve Şad, 1993; Asan, 1999); müdahale şekline göre "meşçere ve karışık işletmelerin"; gelir sağlama aralıklarına göre ise "kademeli işletmelerin" konusunu oluşturmaktadır (Fırat, 1971).

Koru ve baltalık sözcükleri terminolojik açıdan incelendiğinde; Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre "koru" bakımlı küçük orman, "baltalık" ise sık sık kesimi yapılan orman veya bir köyün odun gereksinimini sağlamasına izin verilen orman bölgesidir (TDK, 2012). Türklerin geleneksel olarak av meraklısı olması ve en iyi avın ormanlarda bulunması (Küçükosmanoğlu ve Arslangündoğdu, 2009) nedeniyle Türk Hükümdarları ve amirlerinin bu tür ormanları korumasına bağlı olarak, büyük şehirler etrafındaki ormanlara "koru" denildiği (Yund, 1947); baltalıkların ise kısa süreli ekonomik gelirin ön plana çıktığı, genellikle köylünün faydalandığı bir orman işletme şekli olarak algılandığı görülmektedir. Hukuki açıdan koru "eşcarı mülk veya hüdayınabit olup ba tapu eşhas uhdesinde bulunan araziye miriyye (şahıs mülkiyetindeki ağaçların veya üzerinde kendiliğinden yetişmiş ağaçların bulunduğu şahsa ait tapulu devlet arazileri)"; baltalık ise "daima ağaçlardan yararlanılmak üzere Kura ve Kasabat ahalisine terk ve tahsis kılınan arazii metruke (sürekli olarak ağaçlardan yararlanılmak amacı ile köy ve kasaba halkına terk edilmiş araziler)" olarak tanımlanmıştır (Toygar 1964'e atfen Ayanoglu ve Güneş, 2003). Silvikültürel açıdan koru ormanlarının insan müdahalesiyle veya kendiliğinden oluştuğu, baltalıklar ormanların doğada kendiliğinden bulunmadığı ve insan müdahaleleri sonucunda oluştuğu belirtilmektedir (Saatçioğlu, 1979).

1.2. Köy baltalıklarının oluşumu

Arkeolojik bulgular uygarlıklar beşiği olan Anadolu'da insanların ormanlardan faydalanmaya M.Ö. 2000'li yıllarda başladığını göstermektedir. 4000 yılı aşan süre içinde Anadolu ormanları, düzensiz ve aşırı bir şekilde tarım arazisi elde etme, ısınma, madenleri ergitme, konut ve savaş-araç gereçleri yapma amaçlı

kullanılmıştır (Yund, 1947; Geray, 2007).

Anadolu ormanlarının doğal yapısının bozulmasında ve farklı yararlanma biçimlerinin ortaya çıkmasında, İç Anadolu’da kurulan Hitit, Friky, Pers uygarlıkları, sahillerde kurulan Finikelilere, Yunanlılara ve Romalara ait uygarlıklar ile son zamanlarda Türklere ait uygarlıklar da rol oynamıştır. Ancak bu uygarlıklardan yalnızca Osmanlıların ormanlardan faydalanma şekli ve düzeyine dair belgeler mevcuttur. Bu belgelere göre Osmanlı İmparatorluğu’nda ormanlardan sarayın, darphanenin, donanmanın, halkın odun gereksinimi karşılamak ve sarayın sürülerinin otlatılması bakımından ilgilenilmiştir (İstanbulu 1978a; Çağlar, 1979; Çolak ve Odabaşı, 2004).

Anadolu’da ormanlar çok uzun bir süre tanrının armağanı olarak kabul edilmiş ve herkesin kullanımına açık bırakılmıştır. Bu anlayış orman arazileri üzerinde mülkiyet kavramının gelişmesini engellemiştir. Bununla birlikte orman içinde ve bitişiğindeki arazilerde yeni kurulan köylerin yapacak ve yakacak temini için kullandıkları ormanlar bu dönemde “köylere ait ormanlar” olarak adlandırılmıştır (Çağlar, 1979). Anadolu’ya gelen Türk boyları dağınık halde yerleştirildikleri için çok sayıda yeni köy kurulmuş, bu durum Anadolu ormanlarının büyük bir kısmının faydalanmaya açılmasına neden olmuştur. Köylüler yeni kurulan köylerin etrafındaki ormanları tarım ve hayvancılık için açmış, yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarını karşılamıştır. Böylece Anadolu’da baltalık olarak adlandırılan orman işletme şekli ortaya çıkmıştır (İstanbulu, 1978a).

Osmanlı’da ormanlar milli doğal servet olarak değil, zorunlu hallederde başvurulacak doğa vergisi olarak kabul edilmiştir. Osmanlı, ormanlarla yalnızca ordunun-donanmanın yakacak ve yapacak odun ihtiyacının sağlanması, sürülerin beslenmesi, avlanma gibi sebeplerle ilgilenmiş, ülke çapındaki ormanlarla hiç ilgilenmemiştir. Ancak 1841 yılında geldiğinde kesilecek ormanlardan resim (harç/vergi) alınması kabul edilmiştir. Tanzimat ile birlikte Devlet Hazinesinin sıkıntıda olması sebebiyle, para temini için devlet ormanlarından ağaç kesimi köylü ve şehirlilere serbestlik tanınmıştır. Böylece devlet ormanları büyük bir yıkıma uğratılmıştır. Devlet ormanlarının içinde bulunduğu bu olumsuz koşulları değiştirmek için 1856 yılında Fransa ve İngiltere’den uzman ormancılar getirilmiştir. Ancak bu uzmanların önerileri yerine getirilmemiş ve gerekli tedbirler alınmamıştır. 1856 yılında düzenlenen Orman Nizamnamesinde ormanlardan yararlanmada geleneklere uygunluk esas alınmıştır.

Böylece köylüye serbestçe kesim yapabilecekleri orman alanları (baltalıklar) tahsis edilmiş ve ayrıca Devlet ormanlarından belirlenen şekilde ve ücretsiz faydalanmalarına izin verilmiştir (Cin, 1978; Ayanoğlu ve Güneş, 2003; Gümüş, 2004). Köy ve kasabalara ait ormanlar, 1858 tarihli Arazi Kanununda metruk arazi olarak sınıflandırılan arazi grubuna dâhil edilmiştir. Bu nedenle kasaba ve köylere ait baltalıklar, bir köy veya kasabanın faydalanmasına tahsis edilmiş olan metruk arazi (bir veya birkaç köy ya da kasaba halkına tahsis edilen baltalık ve koru ormanlar) üzerindeki ormanlar olarak tanımlanmıştır. Ancak köylülerin yararlandığı ormanlar bununla sınırlı kalmamıştır. Çünkü 1870 yılında yürürlüğe giren Orman Nizamnamesi şahıslara, köy-kasaba ve vakıflara ait ormanlar dışında kalan ormanları devlet ormanı kabul ederek, bu ormanlardan yararlanmayı yeniden düzenlemiştir. 1870 tarihli Orman Nizamnamesinin 2. maddesine göre ormanlar: 1-Devlet Ormanları, 2-Evkaf ormanları, 3-Kasaba ve kuraya mahsus baltalıklar,-Şahıslara ait korular olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Bununla birlikte yeni düzene halkın kolaylıkla uyması mümkün görülmediğinden devlet ormanlarına yakın yerlerde kurulan köylere devlet ormanlarından da bazı faydalanma hakları tanınmıştır (İstanbulu, 1978b).

7 Mart 1920’de savaştan yorgun ve fakir olarak çıkan köylüye, baltalık ormanlardan sınırlı ölçüde yararlanma hakkı tanıyan 39 sayılı “Baltalık Kanunu” çıkartılmış ve her haneye belli miktarda orman verilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak bu kanun kısa bir uygulamadan sonra yürürlükten kaldırılmıştır. Tahrip edilmiş bir şekilde kendisine miras kalan ormanları Türkiye Cumhuriyeti de savaşın neden olduğu yıkımdan kurtulmak için ekonomik bir mal gibi görmüş ve yararlanmak istemiştir. Bu amaçla 1924’de “Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletmeleri Hakkındaki Kanun” yürürlüğe sokulmuştur. 1937 yılına kadar yürürlükte kalan bu kanun ile devlet ormanlarının köylüler yerine yerli ve yabancı özel kuruluşlar tarafından tahrip edilmesine yol açılmıştır. Bu politikadan 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı “Orman Kanunu” ile vazgeçilmiştir. 1870 tarihli Orman Nizamnamesinin içerdiği ormanlarla ilgili mülkiyet ayrımını aynen koruyan ve yirmi yıl yürürlükte kalan 3116 sayılı kanun yerine 1956 yılında 6831 sayılı “Orman Kanunu” yürürlüğe sokulmuştur (Büyükcun, 2013). 6831 sayılı Orman Kanunu köy ve kasabalara ait baltalıkları, “hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlara (şahıs gibi işlem gören kamu kuruluşlarına ait ormanlara)” dönüştürmüştür (Çağlar, 1979; Ayanoğlu

ve Güneş, 2003; Gümüş, 2004). Halen yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu köy ve kasabalara ait orman kavramını ortadan kaldırmış, ancak orman içinde ve bitişiğinde kurulmuş köylerde yaşayanlara devlet ormanlarından faydalanma hakları sağlamıştır (31, 32, 33 ve 34. madde). Bu maddelerden sonuncusu (34) orman köylülerinin baltalıklardan faydalanma şeklini tanımlamaktadır (Gümüş, 2004).

Baltalıkların Osmanlı İmparatorluğu ormanları içindeki payı düşüktür. 1910 yılı Orman İstatistiğine göre Osmanlı İmparatorluğu'nda baltalıkların toplam orman alanı (8803765 hektar (ha)) içindeki payı %1,7'dir (146423 ha) (Kutluk 1948'e atfen Çağlar 1979). Baltalıkların Türkiye Cumhuriyeti ormanları içindeki payı ise sürekli değişmiştir. Yiğitoğlu 1941'de baltalıkların genel orman alanının %35'ini oluşturduğu bildirilmiştir. Bu oran 1970'li yıllarda %46'ya ulaşmış, 2000'li yıllarda ise %31'e düşmüştür (Fırat, 1971; Odabaşı, 1976; Saatçioğlu, 1979; Odabaşı ve ark., 2004; Ertas, 2005; Odabaşı ve ark., 2007; OGM, 2006a; OGM, 2006b; OGM, 2007).

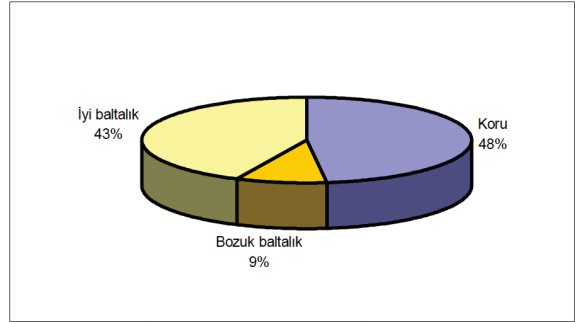
2. Materyal ve Yöntem

2.1 Araştırma alanı ve verileri

Araştırma alanı İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nde yer alan 16 orman köyüdür. Toplam hane sayısının %75'i baltalık işletmelerinde çalışan bu orman köylülerinin 10 tanesi İstanbul, 5 tanesi Tekirdağ ve 1 tanesi Kırklareli ilinde yer almaktadır.

Marmara Bölgesinin büyük bir kısmının kapsayan İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nde toplam 602357 ha orman alanı bulunmaktadır. 2003 yılı itibarıyla bu alanın 315171 ha'ı baltalık orman, 287186 ha'ı ise koru ormanıdır. Toplam orman alanı içindeki payı %52 olan bu baltalıkların %84'ünün iyi, %16'sının ise bozuk nitelikli olduğu bilinmektedir (Şekil 1) (OGM, 2006b; OGM, 2007).

Geçmişten günümüze İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'ndeki baltalıkların düzeyinde sürekli bir azalma söz konusu olduğu görülmektedir. Örneğin bölgedeki baltalık orman varlığı 1941'de 362200 ha, 2003'de 315171 ha, 2008'de 308775 ha'dır, ayrıca Orman Genel Müdürlüğü bölgede kalan baltalıkların tamamını 2015 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmayı hedeflemektedir (Yiğitoğlu 1941; OGM, 2008; OGM, 2010; OGM, 2012).

Şekil 1. İstanbul Bölge Müdürlüğü orman işletme şekilleri

Figure 1: Forest types of Istanbul Forest Directorate

Araştırmanın temel verilerini 2003 yılında İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nde hanelerinin %75 ve daha fazlasının baltalık işletmesinde çalıştığı belirlenen 16 adet orman köyünde yaşayan 203 adet orman köylüsü ile yapılan anketler oluşturmaktadır. Ayrıca materyal olarak baltalıklarla ilgili bilimsel çalışmalar, mevzuat, resmi-özel kayıtlar ve yerel-ulusal istatistiklerden de yararlanılmıştır.

2.2. Araştırma yöntemi

2.2.1. Veri toplama yöntemi

Araştırmanın amacına uygun olarak 16 orman köyü ve 203 orman köylüsü (denek) belirlenmiş ve anket formları yüz yüze anket tekniği uygulanarak doldurulmuştur. Deneklerin Köy ve denek seçiminde bilinçli örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Orman köyü seçiminde "toplam hane sayısının %75'inin baltalık işletmesinde çalışması", denek seçiminde ise "hane reisi ve "okur yazar olma" şeklinde ön koşulları uygulanmıştır.

Deneklere uygulanan anket formunda 52 adet soruya yer verilmiştir. Bu soruların 10'nunda demografik, 20'sinde sosyoekonomik ve 22'sinde çevre-orman ilişkileri ile ilgili özellikler sorgulanmıştır.

2.2.2. Veri değerlendirme yöntemleri

Araştırmada deneklerin demografik, sosyoekonomik ve çevre-orman ilişkileri ile ilgili değişkenleri betimleyen ve değişkenler arasındaki ilişkiyi sınanan istatistik yöntemler kullanılmıştır.

Değişkenleri betimlemek üzere frekans ve yüzde

değerler hesaplanmış, bağımsızlık denetimi amacıyla nonparametrik yöntemlerden ki-kare testi uygulanmıştır. Ki-kare testi sonucunda alternatif hipotezin kabul edilmesi halinde; söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin şeklini ve gücünü belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Ki-kare testlerinde;

H_0 : Değişkenler birbirinden bağımsızdır,

H_1 : Değişkenler birbirinden bağımsız değildir,

hipotezleri Pearson Ki-kare test değeri ile sınanmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizlerinde ise;

H_0 : Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir,

H_1 : Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır, hipotezleri hesaplanan F, R ve R^2 değerleri ile test edilmiştir.

Anket verileri Microsoft Office Excel 1997-2003 programı bilgisayara aktarılmış ve bu verilerin istatistiksel analizleri Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 11.0 programı kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel testlerde anlamlılık düzeyi %5 ($\alpha=0,05$) kabul edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Demografik özellikler

Deneklerin %76'sı ilköğretim, %12'si ortaokul, %6'sı lise, %5'i okuryazar ve %2'si üniversite mezunudur. Evlilik kurumu ile tanışmış olan deneklerin (%91'i evli, %1'i dul) %45'i 1-2 çocuk, %45'i 3 veya daha fazla sayıda çocuk sahibidir. Hiç çocuğu olmayan deneklerin oranı ise %10'dur. Ailelerin sahip oldukları çocukların %52'si öğrenci, %27'si işçi, %16'sı okul çağına gelmemiş, %9'u çiftçi, %5'i devlet memuru, %1'i ise mühendistir¹.

Kente göç olgusu ile tanışan deneklerin %68'inde aileden bir kişi, %20'sinde ise aileden 3-4 kişi kente göç etmiştir (deneklerin %12'si bu soruyu yanıtlamamıştır).

Deneklerin kente göç etme eğilimi düşüktür (%68'i kente göç etmek istememektedir). Ancak deneklerin %58'i gençlerin kente göç edeceğini tahmin etmektedir. Kente göç etmek isteyen denekler sırası ile, işsizlik (%47), köy yaşam koşullarının zorluğu (%32) ve çocukların eğitimi (%18) konularını göç etme nedeni olarak belirtmiştir¹.

3.2. Sosyoekonomik özellikler

Deneklerin başlıca geçim kaynakları; el sanatları (%62), hayvancılık (%26), tarım (%25), kira geliri (%17), işçilik (%17), orman işleri, ticaret (%5) ve emeklilik maaşlarıdır (%1,5)¹.

Deneklerin %57'si geçim kaynağını oluşturan işten memnun değildir. Bu memnuniyetsizliğin başlıca nedeni aylık gelir düşüklüğü (deneklerin %82'si ayda 500TL veya daha az gelir elde etmektedir) ve geçim kaynağı işin kısa sayılabilecek süre boyunca yapılabileceğidir (%50 oranında denek 6 veya daha kısa süre çalışmaktadır).

Denek konutlarının %22'si 1-2 odalı, %78'i 3 ve daha fazla odalıdır. Bu evlerin %96'sında televizyon, %88'inde buzdolabı, %76'sında çamaşır makinesi, %11'inde bulaşık makinesi, %61'inde elektrik süpürgesi, %83'ünde telefon, %30'unda traktör, %27'sinde otomobil, %4'ünde ticari araç, %54'ünde ağaç kesim motoru, %42'sinde radyo-teyp, %49'unda çanak anten bulunmaktadır¹.

Deneklerin %50'si tarım yapabilecek araziye sahiptir. Sahip olunan tarım arazisi düzeyini deneklerin %79'u yetersiz bulmaktadır (deneklerin %10'u bu soruya yanıt vermemiştir). Arazi sahibi denekler tarımı; kendi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla (%54), kendi ihtiyaçları ve pazarda satmak amacıyla (%8) ve yalnızca pazarda satmak amacıyla (%38), yapmaktadır. Hayvancılık yapan denek oranı %39'dur. Bu deneklerin %30'u hayvancılık ile kendi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla uğraşmaktadır. Araştırma alanındaki meraları deneklerin %67'si yetersiz bulunmaktadır.

Deneklerin %79'u son beş yıl içinde yatırım kredisi kullanmamıştır ve %13'ü köy dışında gelir getiren bir ek işte çalışmaktadır. Yatırım kredilerinin büyük oranda şahıslardan karşılandığı (%14 şahıs, %3 banka, %4 kooperatif) anlaşılmıştır. Ancak yatırım kredisi kullanan deneklerin yalnızca %3'ü kendilerini başarılı bulmaktadır.

Orman köylüsünün refah düzeyi bakımından geleceğini, deneklerin %64'ü daha kötü, %13'ü bugünden farklı olmayacak %10'u daha iyi olacak şeklinde tahmin etmektedir (%12'si tahmin belirtmemiştir).

Deneklere göre köy refah düzeyini artıracak etkinlikler; süt amaçlı inek besiciliği (%65), ormancılık (%61), tarım (%44), koyunculuk (%40), arıcılık (%26), el sanatları (%14), balıkçılık (%13), tavukçuluktur (%13).¹ Uygulanacak kırsal kalkınma eylemine deneklerin

¹ Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

%71'i işgücü, %32'si alet-makine, %31'i nakit (para), %31'i iş takibi, %25'i arazi, %16'sı ellerindeki tüm olanakları kullanarak katkı yapabileceklerini, %4'ü ise hiçbir katkı yapamayacaklarını belirtmişlerdir¹.

3.3. Çevre-orman ilişkilerine ait özellikler

Deneklere göre gelecekte önem kazanacak ormancılık etkinlikleri sırasıyla; orman içi otlatmacılık (%48), doğa turizmi (%33), yayla hayvancılığı (%30), odun dışı orman ürünü üretimi (%29), kaliteli temiz su üretimi (%24), av turizmi (%16), el sanatları (%14) ve balık yetiştirmediir (%12).¹

Deneklerin %56'sı orman varlığının azaldığını, %31'i orman varlığında değişme olmadığını, %8'i orman varlığının arttığını, %5'i ise bu konuyla ilgili yorumları olmadığını beyan etmişlerdir. Denekler köy ormanlarının etkin korunmasında en çok "orman idaresi-köylü işbirliğinin" (%68), ardından "orman mülkiyetinin köylülere devredilmesinin" (%52), daha sonra da "orman idaresinin güçlendirilmesinin" (%24) ve "orman idaresi-köy kooperatifleri işbirliğinin" (%21) etkili olacağını düşünmektedir. Orman suçlarının cezai yaptırımlarının artırılması (%14) ve ormanların özel sektöre devredilmesi (%5) şeklindeki iki öneri ise az kabul görmüştür.

Çalışma alanındaki konutların başlıca ısınma kaynağı odundur (%97,5 odun, %1,5 kömür, %1 diğer yakıt). Yıllık ısınma gideri konutların %43'ünde 500 TL'den az, %29'unda 500-750 TL arasında, %15'inde 750+ TL olduğu saptanmıştır. Temel ısınma kaynağı olan odun ürünü büyük ölçüde zati ihtiyaçtan karşılanmaktadır (%63 zati ihtiyaç; %25 satın alma).

Deneklerin %89'u ormancılıktan gelir sağlamaktadır. Bu aileler ormancılıktan sağladıkları gelirlerini¹ büyük ölçüde baltalık kesimlerinden (%89) elde etmekte, bunun yanında az da olsa odun dışı orman ürünleri ticaretinden (%9), koruda kesim-nakil işlerinden (%5), koruma-yangın işlerinden (%2), ağaçlandırma-bakım işlerinden (%1,5) ve diğer işlerden (%1) de gelir sağlamaktadırlar. Baltalıklardan gelir sağlayan hane reislerinin %69'u 1000 TL'den az, %18'i 1000-3000 TL arasında, %2'si 3000 TL'den fazla kazandığını belirtmiştir (deneklerin %11'i kazanç belirtmemiştir).

Hanelerin %91'i zati ihtiyaç kullanmaktadır. Bu hanelerin %73'ü zati ihtiyaçtan sağladıkları odunu yakacak olarak, %17'si ise yakacak ve yapacak olarak kullandıklarını belirtmiştir. Ayrıca %47'si ekonomik

durumları iyi olsa da bile baltalık işletmelerinin devamını istemektedir. Baltalıklarda yapılan tıraşlama kesimlerini hane reislerinin %82'si çevre tahribatı olarak görmemektedir. Çevrenin etkin korunmasında² ise hane reislerinin %54'ü yeni iş olanaklarının yaratılmasının, %41'i ise eğitimin, %15'i ise yasal düzenlemelerin etkili olduğunu kabul etmektedir.

Deneklerin %73'ü orman faydalanma hakkının eşit olmaması gerektiğini ve ormanlardan en fazla yararlanması gereken toplum kesiminin "orman köylüleri" olduğunu iddia etmektedir. "Ormandan izinsiz ağaç kesme" eylemini hane reislerinin %64'ü hiçbir zaman gerçekleştirmediklerini, %20'si nadiren, %14'ü ara sıra, %2'si ise sık sık gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Ormanla ilgili bir suç işleyen aile reislerinin (%21) gerçekleştirdikleri suç unsuru eylemlerin ağaç kesme (%86), işgal (%42), otlatma (%33), açma (%29), izinsiz avlanma (%5) olduğu saptanmıştır².

Deneklerin %75'i orman yöneticilerinin tutum ve bilgilerini yeterli bulurken, %25'i yeterli bulmamaktadır. Ormancılıkla ilgili sorunların çözümünde sırası ile orman idaresi (%74) ve köy muhtarı (%24) en güvenli makam olarak görülmektedir.

Deneklerin %30'u, kendi çocuklarının orman köyünde yaşamasını arzu etmekte, buna karşılık deneklerin %61'i orman köyünde yaşadıkları için memnundur. Bu durumda %31 kadar denek kendileri için uygun buldukları köy ortamını çocukları için uygun bulmamaktadır.

3.4. İstatistiksel analiz sonuçları

Uygulanan ki-kare bağımsızlık testleri "Baltalık ormanların devamını isteme eğilimi" değişkeni ile yalnızca dört değişken (Aylık ortalama gelir düzeyi, Kışlık yakıt harcama düzeyi, Arazi sahipliği, Sahip olunan arazi düzeyinin yeterliliği) arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin bulunduğunu göstermiştir (Pearson ki-kare test değerleri <0,05). Ancak "Baltalık ormanların devamını isteme eğilimi" bağımlı değişken, diğer 4 değişken bağımsız değişken olarak atanmak suretiyle gerçekleştirilen doğrusal regresyon analizi söz konusu ilişkilerin şeklini ve gücünü açıklayamamıştır (Belirlilik katsayısı, R²=0,09).

² Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde Türkiye'deki baltalık orman işletmeleri ekolojik ve ekonomik olumsuzluklara sahip oldukları ileri sürülerek koruya dönüştürülmüştür. Oysa bir orman kaynağından baltalık olarak faydalanma, insanlık tarihi kadar eskidir (Harmer, 2009). Ayrıca baltalıkların ekonomik ve ekolojik özelliklerini tam olarak ortaya koyacak bilimsel çalışmalar yeterli düzeyde olmadığı bilinmektedir (Vacik, 2009). Bu nedenle geçmişi çok eskilere dayandığı bilinen ve geleneksel bir faydalanma şekli olan baltalıklardan yararlanan kırsal kesime alternatif faydalanma şekilleri sunulmaksızın, baltalıkların koruya dönüştürülmesi orman-köylü ilişkilerini olumsuz etkileyecektir.

Baltalıkların koruya dönüştürülmesi gerekçelerinden biri köylerden kentlere yoğun göç olgusunun yaşandığı ve bu nedenle günümüzde orman-köylü arasında geçmişte olduğu gibi kuvvetli bir bağ olmadığıdır (OGM, 2012). Türkiye'de kırsal kesimden kentlere göç olgusuna bağlı olarak köylerde yalnızca yaşlı bireylerin kaldığına dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bu kanı bazı araştırmacıların bulguları ile de desteklenmektedir. Örneğin Alkan ve Toksoy, 2008'e göre Karadeniz Bölgesi orman köyleri, emeklilerin yaşadığı, insanların gezmek ve ürün hasat etmek için geldikleri köylerdir. Ancak coğrafik olarak Marmara Bölgesini kapsayan bu çalışma bulgularına göre deneklerin %68'i okul çağında ve daha küçük yaştaki çocuklara sahiptir. Bu sonuç çalışma alanında yaşayan orman köylülerinin yaşlı olarak nitelenemeyeceğini ve bu köylerde yaşayanların güçlü bir kente göç olgusu ile tanışmadığını göstermektedir. Çünkü anket sonuçları deneklerin yalnızca %30'unun kent göç olgusu ile tanıştığını ortaya koymuştur. Bu sonuç itibarıyla Marmara ve Karadeniz Bölgesi orman köylerinin benzer olmadığı, "köyden kente yoğun göç olgusunun yaşandığı ve bu nedenle orman-köylü arasında geçmişteki gibi kuvvetli bir bağ olmadığı" şeklinde ileri sürülen baltalıkları koruya dönüştürme gerekçesinin bu araştırma alanı için geçerli olmadığı söylenebilir.

Okul öncesi ve okul çağındaki çocuğa sahip olan deneklerin yüksek oranda (%68) bulunması ve kırsal kesimde erken yaşta evlenme geleneğinin olması deneklerin ortalama yaşının 40-45 yaş civarında olduğunu göstermektedir. Kırsal kesimde "koca"nın veya ailedeki en yaşlı erkeğin hane reisi olarak kabul edilmesi gerçeği ve anketlerin aile reislerine

uygulanması nedeniyle deneklerin %99'nun cinsiyeti erkektir.

Deneklerin sivil toplum kuruluşlarına üyelik oranı oldukça düşüktür (%16). Bu özellik bakımından çalışma alanı orman köyleri Türkiye geneline benzemektedir. Çünkü Türkiye'de ve İstanbul'da sivil toplum kuruluşlarına üyelik oranı da çok düşüktür (Yentürk ve ark., 2006).

Denek konutlarının çoğunda (%50'den fazla) yaşamı kolaylaştıran ve sağlıklı kılan donanım ve araç-gereç (oda sayısı-televizyon-çamaşır makinesi-buzdolabı-telefon-bulaşık makinesi, ağaç kesim motoru, vb.) bulunmaktadır. Deneklerin evlerinde pişirme amaçlı odun kullanımını gerektirecek donanım yoktur. Bu nedenle araştırma alanında pişirme amaçlı odun kullanımı söz konusu değildir. Ancak deneklerin başlıca ısınma kaynağı büyük ölçüde zati ihtiyaçtan karşılanan odundur (%97,5 odun, %1,5 kömür, %1 diğer yakıt). Bu sonuç literatür ile uyumludur. Zira Tilki ve Çiçek, 2003'e göre baltalık ormanlardan sağlanan odun ısınma ve pişirme amaçlı kullanılmaktadır.

Deneklerin %80'i sahip oldukları tarım arazisi düzeyini yetersiz bulmaktadır. Hayvancılık yapan denek oranı %40'a yaklaşmaktadır. Araştırma alanındaki meralar denekler (%67) tarafından yetersiz bulunmakta ve gelecekte önem kazanacak ormancılık etkinlikleri arasında ilk sırayı orman içi otlatmacılığa vermektedir. Bu sonuçlar hayvancılığın bu yörede neden geçim kaynağı olarak kabul edilmediğini ve geçim kaynağı olarak neden ormana bağlı kaldıklarını açıklamaktadır. Trabzon İli orman köylerinde hayvancılığın geçim amaçlı yapılması da çalışma alanı orman köylerinin Karadeniz Bölgesi'nden farklı olduğunu göstermektedir (Alkan ve Toksoy, 2008).

Çalışma alanı orman köylüsünün gelecekteki refah düzeyleri ile ilgili olumlu bir beklentileri yoktur, ancak refah düzeyini artıracak etkinlikler arasında ormancılık ikinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç deneklerin ormana bağımlı olduğunu göstermektedir. Denekler ayrıca doğa ve av turizmi ile odun dışı orman ürünleri ve kaliteli içme suyu üretimini gelecekte önem kazanacak başlıca ormancılık etkinlikleri olarak belirtmişlerdir.

Deneklerin 61'i köydeki yaşamlarından memnun iken %70'i çocuklarının orman köyünde yaşam sürmesini arzu etmemektedir. Bununla birlikte orman köyünde yaşama memnuniyeti çalışma alanının her yerinde aynı olmadığı da bilinmelidir. Örneğin Şile İlçesi orman köylerinde bu oran %81'dir (Önal ve Bekiroğlu, 2011). Bu nedenle oldukça geniş bir coğrafik

alanı kapsayan İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nün tüm orman köyleri için orman köyünde yaşama memnuniyeti konusunda genelleme yapmak doğru olmayabilir.

Çalışma alanındaki orman köylerinde %50'den fazla ailenin çok çocuklu aile kapsamına girdiği, bu köylerde aylık ortalama gelir ve ortalama eğitim düzeyinin (ilkokul) düşük olduğu görülmüştür. Araştırmaya konu orman köylerinde geçim ve enerji kaynağı olarak ormanlara bağımlılık yüksektir. Ayrıca ormanlardan geleneksel olarak yakacak ve diğer ihtiyaçları karşılama alışkanlığı bulunmaktadır. Ekonomik durumları iyi olsa bile hane reislerinin yaklaşık %50'si baltalık orman işletmelerinin devamını istemektedir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda orman köylülerinin baltalık orman işletmelerinin devamını isteme eğilimi ile yıllık yakacak gideri, aylık gelir düzeyi, arazi sahipliği ve arazi düzeyinin yeterliliği arasında anlamlı ilişkilerin varlığını kanıtlamıştır.

Sonuç olarak kışlık yakacak ve geçim kaynağı olarak önemli ölçüde baltalıklara bağlı olduğu ortaya konulan ve mülkiyetinde yeterli düzeyde ve nitelikte tarım arazisi bulunmayan orman köylerinde baltalıkların koruya dönüştürülmesi ile kente göç olgusunun güçlenmesi, gelir düzeyinin azalması ve yakacak giderinin artmasına bağlı olarak orman suçu işleme oranlarının yükselmesi beklenmelidir.

References

- Alkan, S. and D. Toksoy, 2008.** Orman köylerinde sosyo-ekonomik yapı: Trabzon ili örneği, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2008, 8 (1):37-46, Ankara.
- Asan, Ü., 1999.** Ormanlık Bilgisi. Rektörlük No 4197, Fakülte No 461, ISBN 975-404-546-1, İstanbul.
- Atmış, E. and B. Günşen, 2009.** Türkiye'de hükümetlerin ormancılık politika ve uygulamaları üzerine eleştirel bir değerlendirme-AKP örneği, *Orman ve Av Dergisi*, Türkiye Ormanlıklar Derneği Yayını, 2009, (2): 33-42, Ankara.
- Ayanoğlu, S. and Y. Güneş, 2003.** Orman Suçları. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları Rektörlük No 4420, Fakülte No:471, ISBN 975-404-693-X, İstanbul.
- Bekiroğlu, S., 2006.** Ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir orman kaynakları yönetimine etkisi, *Ormancılıkta Sosyoekonomik Sorunlar Ulusal Kongresi*, s. 255-262, Çankırı.
- Büyükcun, T., 2013.** Orman Kaynaklarının Önemindeki Değişim ve Ormana İlişkin Yasal Düzenlemeler, http://www.milliemlak.gov.tr/documents/10326/21622/Tufan_BUYUKCUN.pdf, (Ziyaret tarihi: 06/06/2007).
- Cin, H., 1978.** Tanzimattan sonra Türkiye'de ormanların hukuki rejimi, <http://www.auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd.../AUHF-1978-35-01-04-Cin.pdf>.
- Çağlar, Y., 2007.** Ormanlarımızda yine kaş yaparken göz çıkarılıyor, <http://www.agaclar.net/forum/doga-cevre-ekoloji-gida-hukuk-ve-politikalari/831.htm> (Ziyaret tarihi: 06/06/2007).
- Çağlar, Y., 1979.** Türkiye'de Ormancılık Politikası (Dün). Çağ Matbaası, Ankara.
- Çolak, A. and T. Odabaşı, 2004.** Silvikültürel Planlama. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Rektörlük No 4514, F.B. E. Yayın No 14, ISBN 975-404-736-7, İstanbul.
- Erarlan, İ. and C. Şad, 1993.** Orman Amenajmanı. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3742, Orman Fakültesi Yayınları No: 123, İstanbul.
- Eraslan, İ., 1982.** Orman Amenajmanı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 3010, O.F. Yayın No 318, İstanbul.
- Erdönmez, C., S. Özden, E. Atmış, A. Akesen, A. Ekizoğlu and Y. Kuvan, 2010.** Ormancılık Politikası. TOD Eğitim Dizisi Yayın No 6, Ankara
- Ertaş, A., 2005.** Baltalık işletmesinin meşçere kuruluşu üzerindeki etkileri, *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 2007, 9 (12):35-47, Bartın.
- Fırat, F., 1971.** Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 1541, O.F. Yayın No 156, İstanbul.
- Geray, U., 2007.** Baltalıkları koruya dönüştürme, Eklenme tarihi 31 Ocak 2007, <http://www.foresteconomics.org>
- Geray, U., 2002.** Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Johannesburg 2002 Türkiye Ulusal Raporu (Taslak) Hakkında Bir Değerlendirme (Rapor). İstanbul.
- Geray, U., 1998.** Ekonomi, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Rektörlük No 3870, Fakülte No 430, ISBN 975-404-309-8, 292 s., İstanbul.
- Geray, U., 1989.** Ormancılığın çağdaş çerçevesi, *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B*, 1989, 39(4):17-24, İstanbul.
- Gümüş, C., 2004.** Ormancılık Politikası. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Genel Yayın No 216, Fakülte Yayın No 34, Trabzon.
- Harmer, R., 1995.** Management of coppice stools, The

- Forestry Authority, Forestry Commission, Research Information Note 159, Issued by the Research Division of the Forestry Authority [http://www.forestry.gov.uk/pdf/Rin259.pdf/\\$file/Rin259.pdf](http://www.forestry.gov.uk/pdf/Rin259.pdf/$file/Rin259.pdf) (Ziyaret tarihi: 15/10/2012).
- İstanbul, T., 1978a.** Türkiye’de Yakıt ve Özellikle Yakacak Odun Sorunu Üzerine Araştırmalar. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 2405, O.F. Yayın No 251, İstanbul.
- İstanbul, T., 1978b.** Türkiye’de Devletten Başkasına ait Ormanların İdare ve İşletilmesi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 2485, O.F. Yayın No 263, Çelik Cilt Matbaası, İstanbul.
- Kalıpsız, A., 1982.** Hasılat Bilgisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 3052, O.F. Yayın No 328, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul.
- Kula, E., 1997.** Economics of Natural Resources, The Environment and Policies. Chapman&Hall, London.
- Küçükosmanoğlu, A. and Z. Arslangündoğdu, 2009.** Türkiye’de avcılığın geleceği, *ACTA TURCICA (Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi)*, Yıl 1, Sayı 1, Ocak 2009 “Türk Kültüründe Av” Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun, <http://www.actaturcica.com>.
- Miraboğlu, M., 1983.** Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Yayın No 3143, Orman Fakültesi Yayın No 340, İstanbul.
- Odabaşı, T., 1976.** Türkiye’de Baltalık ve Korulu Baltalık Ormanları ve Bunların Koruya Dönüştürülmesi Olanakları Üzerine Araştırmalar. İ.Ü. Yayın No 2079, Orman Fakültesi Yayın No 218, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul.
- Odabaşı, T., A. Çalışkan and H. F. Bozkuş, 2007.** Silvikültür Tekniği. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 4459, O.F. Yayın No 475, İstanbul.
- Odabaşı, T., A. Çalışkan and H. F. Bozkuş, 2004.** Orman Bakımı. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No 4458, O.F. Yayın No 474, ISBN 975-404-703-0, İstanbul.
- OGM, 2006a.** Baltalık Ormanlarının Koruya Dönüştürülmesi Eylem Planı (2006-2015). Çevre Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.
- OGM, 2006b.** Orman Varlığımız. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.
- OGM, 2007.** Ormancılık İstatistikleri (Forestry Statistics) 2007. http://web.ogm.gov.tr/Dkmanlar/istatistikler/ormancilik_ist_2010.pdf, Ankara.
- OGM, 2008.** Orman Genel Müdürlüğü 2008 Eylem Planı. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- OGM, 2010.** Orman Genel Müdürlüğü Eylem Planı 2010-2014. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- OGM, 2012.** Orman Genel Müdürlüğü’nün 28.09.2006 tarih ve 810 sayılı “Baltalıkların koruya tahvili” konulu genelgesi, <http://web.ogm.gov.tr/birimler/merkez/Amenajman/Dokumanlar/tamimler>, (Ziyaret tarihi: 15/10/2012).
- Önal, P. and S. Bekiroğlu. 2011.** Orman köylerinde ORKÖY tarafından gerçekleştirilen köy kalkındırma projelerinin uygulama sonuçlarının araştırılması (Şile-İstanbul), *Journal of the Faculty of Forestry*, İstanbul University, 2011, 61 (2): 53-66, İstanbul.
- Saatçioğlu, F., 1979.** Silvikültür Tekniği (Silvikültür II), (İkinci Baskı), İ.Ü. Yayın No 2490, Orman Fakültesi Yayın No 268, Çeliker Matbaacılık, Koll. Şti., İstanbul.
- TDK, 2012.** Genel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr>
- Tilki, F. and E. Çiçek, 2003.** Biyokütle enerjisi ve enerji ormancılığı, Kafkas Üniversitesi, *Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 2003, (1-2):33-40, Artvin.
- Vacik, H., T. Zlatanov, P. Trajkov and S. Dekanic, 2009.** Role of coppice forests in maintaining forest biodiversity, *Silva Balcanica*, 10(1):35-45, .
- Yazıcıoğlu, Y. and S., Erdoğan, 2004.** SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yığıtoğlu, A. K., 1941.** Türkiye İktisadiyatında Ormancılığın Yeri ve Ehemmiyeti. T.C. Ziraat Vekaleti, Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmalarından, Sayı No 113, Yüksek Ziraat Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Yeşildağ, G. and A. Tolunay, 2012.** Orman kaynakları rehabilitasyon çalışmalarının kırsal toplumlar üzerine etkileri: Bolu Orman Bölge Müdürlüğü Örneği, 3. Ormancılıkta Sosyoekonomik Sorunlar Kongresi, 18-20 Ekim 2012, İ.Ü. Orman Fakültesi, İstanbul.
- Yentürk, N., Y. Kurtaran, Ş. Uran, L. Yurttagüler, A. Akyüz and N. Gülesin, 2006.** İstanbul gençliği -STK üyeliği bir fark yaratıyor mu?, http://genclik.bilgi.edu.tr/docs/genclik_arastirmasi.pdf, (Ziyaret tarihi: 04/04/2013).
- Yund, K., 1947.** Prehistorik ve İlk Çağlarda Türklere Ağaç Medeniyeti. Sakarya Basımevi, Ankara.